

**СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ОСВІТИ ТА
РЕАБІЛІТАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО ЧАСУ:
ПРОБЛЕМИ, РІШЕННЯ,
ПЕРСПЕКТИВИ**

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

**Міжнародної науково-практичної
конференції**

26-27 жовтня 2023 р.

Запоріжжя
Україна

Міністерство освіти і науки України
Департамент освіти і науки Запорізької обласної державної адміністрації
Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради

Ministry of Education and Science of Ukraine
Department of Education and Science of Zaporizhzhia Regional State Administration
Municipal Institution of Higher Education “Khortytsia National Educational and Rehabilitation Academy”
of Zaporizhzhia Regional Council

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ
Міжнародної науково-практичної конференції
«СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ОСВІТИ ТА РЕАБІЛІТАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА
ПОВОЄННОГО ЧАСУ: ПРОБЛЕМИ, РІШЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ»

BOOK OF ABSTRACTS
of the International scientific and practical conference
“STRATEGIC ORIENTATIONS OF EDUCATION AND REHABILITATION IN THE CONDITIONS OF MARTIAL
LAW AND POST-WAR TIMES: PROBLEMS, SOLUTIONS, PROSPECTS”

26-27 жовтня 2023 року
October 26–27, 2023

Запоріжжя, Україна
Zaporizhzhia, Ukraine

*Рекомендовано до друку Вченою радою комунального закладу вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради
(протокол № 2 від 27 жовтня 2023 року)*

Редакційна колегія:

В. В. Нечипоренко (відповідальний редактор), доктор педагогічних наук, професор, Хортицька національна академія;

Н. М. Гордієнко, доктор соціологічних наук, професор, Хортицька національна академія;

М. С. Кудінова, кандидат психологічних наук, Хортицька національна академія;

О. М. Галієва, кандидат психологічних наук, Хортицька національна академія;

О. О. Сташук, кандидат педагогічних наук, Хортицька національна академія;

Г. Б. Глущенко, старший викладач, Хортицька національна академія;

О. В. Макаренко, методист, Хортицька національна академія.

Бібліографічні редактори:

Єнєва С. В., бібліотекар-бібліограф, Хортицька національна академія;

Прохорова С. П., бібліотекар-бібліограф, Хортицька національна академія;

Двореченцева А. С., методист, Хортицька національна академія.

Стратегічні орієнтири освіти та реабілітації в умовах воєнного стану та повоєнного часу: проблеми, рішення, перспективи : збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 26-27 жовтня 2023 р.) / за заг. ред. В. В. Нечипоренко. – Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2023. – 764 с.

С 83

Strategic orientations of education and rehabilitation in the conditions of martial law and post-war times: problems, solutions, prospects : Book of Abstracts of the International scientific and practical conference of students and young researchers (Zaporizhzhia, October 26–27, 2023) / General editor V. Nechyporenko. – Zaporizhzhia : Publishing House of Khortytsia National Academy, 2023. – 764 p.

ISBN 978-617-7929-11-5

Збірник містить тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегічні орієнтири освіти та реабілітації в умовах воєнного стану та повоєнного часу: проблеми, рішення, перспективи», організованої науково-педагогічним колективом Хортицької національної академії у співпраці з українськими і зарубіжними партнерами. Опубліковані тези доповідей висвітлюють нагальні проблеми, завдання та перспективи розвитку освітньої сфери в умовах війни; розкривають специфіку впливу штучного інтелекту та цифровізації на освітній ландшафт; актуалізують теоретичні та практичні аспекти спеціальної й інклюзивної освіти; характеризують особливості психологічної та соціальної реабілітації населення України; розкривають сучасні підходи до дотримання здорового способу життя; відображають актуальні тенденції розвитку мистецтва, дизайну, менеджменту та туризму.

Збірник адресовано науково-педагогічним працівникам, аспірантам, студентам і широкому колу фахівців суспільно-гуманітарного профілю.

Редакційна колегія може не поділяти концептуальні ідеї авторів та інтерпретаційні підходи, репрезентовані у змісті тез. Відповідальність за достовірність поданих матеріалів, наведених цитат, статистичних та емпіричних даних несуть учасники та їхні наукові керівники згідно з юридичними й етичними нормами академічної доброчесності.

УДК 37+364-786]364/366"

ISBN 978-617-7929-11-5

© Автори тез, 2023

© Комунальний заклад вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, 2023

Леощенко Дмитро Іванович,
кандидат філософських наук,
старший викладач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін та мовної підготовки,
Хортицька національна академія,
м. Запоріжжя, Україна

НООСФЕРНА ОСВІТА: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБУТОГО ТРЕНДУ

Термін «ноосфера» (буквально – «сфера розуму») увійшов до наукового лексикону на початку ХХ ст. і досить стійко закріпився у ньому. Саме поняття пов'язане, перш за все, з іменами Е. Леруа, П.Т. де Шардена і В. Вернадського. І якщо авторство самого терміна належить П.Т. де Шардену, то смислове наповнення його безперечно є заслугою В. Вернадського, який визначив ноосферу як природний процес переходу біосфери в нову фазу, в новий стан – ноосферу. Ноосфера розглядається ним як стан гармонії в системі «людина – суспільство – природа», абсолютно особливу роль в якій відіграє людський розум.

Значущість ноосферної концепції зумовлюється перш за все тим, що виникнувши як відповідь на екзистенційні виклики сучасності, вона стала парадигмою, що надає людству обнадійливі перспективи на майбутнє.

Не відволікаючись на загальновідому деталізацію, нагадаємо головні положення [4, с. 273]:

- еволюція суспільства неодмінно супроводжується його впливом на біосферу і в цілому на природні процеси;
- таким чином, ноосфера – це вища стадія розвитку біосфери, пов'язана з еволюцією суспільства і впливом колективного розуму на природні процеси;
- оскільки людському суспільству властиві процеси самоорганізації, причому самоорганізації свідомої, то і процес ноосферогенезу є усвідомленим, тобто керованим, що обумовлює величезну відповідальність людства за майбутнє.

Перехід до ноосфери є закономірним етапом еволюції життя на Землі. При цьому ноосферний розвиток трактується як аксіологічно орієнтований сумісний розвиток суспільства і природи, при якому задоволення потреб людства здійснюється з урахуванням перспективного урізноманітнення інтересів майбутніх поколінь і Всесвіту.

Аксіологічна складова ноосферного розвитку вибудовується у процесі проходження людством підготовчого етапу – ноосферного переходу, в ході якого людство відмовляється від споживчої психології, хижацького розграбування природи, забруднення навколишнього середовища, набуває ноосферного погляду на світ, суспільство, людину, високі духовно-моральні ідеали. Одним з основних завдань в контексті ноосферогенезу суспільства стає створення передової системи освіти. Як новий етап в еволюції освіти ноосферна освіта, відповідаючи на виклики часу, є ключовою ланкою ноосферного переходу.

Ще не так давно на поважних заходах міжнародного рівня можна було побачити заяви на кшталт: «актуальність і стратегічна важливість ноосферної орієнтації всієї системи освіти і виховання людей полягає у формуванні ноосферної свідомості людей, яка повинна бути заснована на набутті ними ноосферних знань та виробленню ноосферного світогляду...» [10, с. 32].

Ноосферній освіті присвячувались наукові статті та серйозні дослідження: «Ноосферна освіта: науково – методологічні основи і вітчизняна практика. Методичний посібник» [6], «Концептуалізація моделі ноосферного розвитку сучасного соціуму та освіти інформаційного суспільства» [2], «Ноосферна освіта як важлива складова фахової педагогічної підготовки» [9]. У дослідженні з промовистою назвою «Ноосферна освіта як сучасний напрям державної освітньої політики» актуальність ноосферної освіти обґрунтовується таким чином: «Ноосферна освітня парадигма виконує не тільки соціальну функцію передачі знань, досвіду і культури від минулих поколінь наступним, але й надзвичайно важливу функцію підготовки людини до гармонійної взаємодії із собою, іншими, природою з метою виживання людства в умовах глобальної кризи» [7, с. 54]. Автори дослідження «Концепція ноосферної освіти» питання її актуальності висвітлюють не менш ґрунтовно, але більш глобально: «...актуальність інноваційного процесу ноосферної освіти є важливим етичним, економічним, стратегічним завданням на шляху подолання кризових явищ у світі» [3, с. 134].

Але примітним є те, що після 2016–2017 рр. увага до теми ноосферної освіти різко знижується, що, безумовно, демонструє падіння її популярності. Але чи свідчить це про втрату нею значущості, про її

«деактуалізацію»? Спробуємо відповісти на це питання, порівнявши положення Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні (НАПН України, 2021) [5, с. 15] з парадигмальними освітніми зрушеннями, що їх передбачає концепція ноосферної освіти [1, 142–143]. Задля більшої наочності зробимо це у вигляді порівняльної Таблиці 1:

Таблиця 1

Порівняльна таблиця офіційних вимог (психологічні складові) до сучасної національної сфери освіти та трансформацій освітньої системи, передбачених концепцією ноосферної освіти

Психологічні складові, в контексті яких вибудовується сучасна національна сфера освіти	Трансформації освітньої системи, що передбачаються концепцією ноосферної освіти
1	2
становлення суб'єкта уміння в процесі навчання, формування здатності до навчання впродовж життя;	зміна освітнього маршруту – від дискретного до континуального, тобто від освіти «на все життя» до неперервної освіти й життєтворчості протягом всього життя;
пріоритет позиції учня як активного суб'єкта, а не лише об'єкта педагогічної діяльності;	зміна парадигми предмету впливу – від вихованця як об'єкта педагогічного впливу – до вихованця як суб'єкта, що трансформує зовнішній вплив та здійснює самовплив;
гуманізація освітнього простору як передумова розвитку особистісного потенціалу;	зміна мети освіти – від навчання як знаннєцентрованої мети освіти – до виховання як гуманістично-людиноцентрованої мети освіти;
гарантування права вибору індивідуального шляху розвитку людини, джерело можливостей актуалізації індивідуальних самовизначень;	зміна місії освіти – забезпечення умов формування особистості, що перебуває у процесі самовдосконалення та формує соціальні умови свого життя;
	зміна моделі існування людини – від регуляції зовнішнім середовищем до саморегуляції, самоактуалізації, самореалізації, самоздійснення, саморефлексії, саморозвитку, самовдосконалення, само переконання;
формування в освіті суб'єкта діяльності, здатного активно включатись у суб'єкт-суб'єктну взаємодію.	зміна взаємин учасників освітнього процесу – від суб'єкт-об'єктних стосунків як механізму передачі знання – до суб'єкт-суб'єктних взаємин як механізму сумісного здобування (генерації) знання шляхом творчості

Як бачимо, освітні трансформації та тенденції, які пропонуються концепцією ноосферної освіти практично збігаються з вимогами, що висуваються до сучасної української системи освіти на офіційному рівні. На нашу думку, потенціал ноосферної освіти може бути незайвим у контексті інноваційності, яка визначена серед пріоритетів розвитку Європейського простору вищої освіти в Комюніке, ухваленому Конференцією міністрів вищої освіти Європейського простору вищої освіти (листопад 2020 р.) [11, с. 15]. «Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки» також передбачає «сприяння використанню інноваційних технологій і новітніх засобів навчання в освітньому процесі» для досягнення стратегічної цілі: «Забезпечення якісної освітньо-наукової діяльності, конкурентоспроможної вищої освіти» [8, с. 22–23].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вознюк О. В. Концепція ноосферної освіти у першому наближенні. *Ноосфера Вернадського, сучасна освіта і наука* : колективна монографія / за наук. ред. А. П. Самодрини. Київ–Кременчук : ПП Щербатих О.В., 2021. Т. 1. С. 120-145. URL : https://drive.google.com/file/d/1qcde5AbwQVBdbFadcnmR5mDdhB_fr1zw/view (дата звернення: 15.09.2023).

2. Воронкова В. Г., Кивлюк О.П., Андриякитене Р. Концептуалізація моделі ноосферного розвитку сучасного соціуму та освіти інформаційного суспільства. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2017. № 68. С. 33–48.
3. Курмишев Г. В., Тур В. М. Концепція ноосферної освіти. *Ноосферна парадигма в публічному управлінні: історія, сучасність* : матеріали науково-практичної конференції, м. Харків, 15 березня 2017 р. Харків : Вид-во ХарПІ НДДУ «Магістр», 2017. С. 131–135.
4. Леоценко Д. І. Розробка концепту «ноосферна цивілізація» українською філософською думкою XXI століття. *Achievements of 21-st Century Scientific Community* : proceedings of the 1st International Scientific and Practical Internet Conference, Dnipro, Ukraine, September 14-15, 2023. P. 273–275. URL : <http://www.wayscience.com/wp-content/uploads/2023/09/Conference-Proceedings-September-14-15-2023.pdf> (дата звернення: 15.09.2023).
5. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні: монографія / Нац. акад. пед. наук України; за заг. ред. В.Г. Кременя. Київ : КОНВІ ППІНТ, 2021. 384 с. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/726223/1/nac%20dopovid%202021%20color%201%20%281%29.pdf> (дата звернення: 15.09.2023).
6. Ноосферна освіта: науково – методологічні основи і вітчизняна практика. Методичний посібник / Г. В. Курмишев та ін. Харків, 2016. 143 с.
7. Соболь Р. Г., Куценко Т. В., Денисюк Л. І. Ноосферна освіта як сучасний напрям державної освітньої політики. *Ноосферна парадигма в публічному управлінні: історія, сучасність* : матеріали науково-практичної конференції, м. Харків, 15 березня 2017 р. Харків : Вид-во ХарПІ НДДУ «Магістр», 2017. С. 52–56.
8. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-shvalennya-strategiyi-rozvitku-vishchoyi-osviti-v-ukrayini-na-20222032-roki-286-> (дата звернення: 15.09.2023).
9. Субіна О. О. Ноосферна освіта як важлива складова фахової педагогічної підготовки. *Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету* : матеріали звітної науково-практичної конференції викладачів, докторантів та аспірантів, м. Київ, 14–18 березня 2016 року. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2016. С. 108–110.
10. Ярошенко А. О. Розвиток освіти як складової ноосферогенезу в умовах інформаційного суспільства. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент: збірник наукових праць*. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, Вип. 1. 2009. С. 23–33. URL : <https://enpuir.pnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/1472/Yaroshenko.pdf?sequence=4&isAllowed=y> (дата звернення: 15.09.2023).
11. Rome Ministerial Communiqué. 19 november 2020. URL : https://ehea.info/Upload/Rome_Ministerial_Communique.pdf (дата звернення: 15.09.2023).

Лисенко Ольга Миколаївна,

здобувач 2 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта,

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради,
м. Харків, Україна

Науковий керівник – **Корсікова К. Г.,**
кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту,
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради,
м. Харків, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ОСВІТНІХ КВЕСТІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Підйом наукової думки у суспільстві спричинив необхідність та актуальність математичної освіти, яка стає нагальною вимогою часу та вектором успішного розвитку країни загалом. Тому надзвичайно важливо розвивати математичне мислення в учнів початкових класів. Психологічні особливості дітей молодшого шкільного віку передбачають застосування в освітньому процесі активних методів навчання,